

JELENA ČVOROVIĆ: *The Roma – A Balkan Underclass.*

(Ulster Institute for Social Research, London 2014. ISBN: 9780957391390, 254 oldal)

A romák európai története több, mint hatszáz éves múltra tekint vissza. Májig ismeretlen okokból elhagyva India északnyugati területeit hosszú vándorlás után érkeztek Európába. A befogadó országoktól idegen kultúrájuk, társadalmi tradícióik azonban minimalizálták többségi integrációjukat a nem roma népességgel, így tőlük szegregálódva egy speciális szocio-ökonómiai fülkét foglaltak el. A máig tartó integrációs kísérletek ellenére a romák többsége a társadalom periferiájára szorult, egészségügyi státuszuk, iskolázottsági szintjük, demográfiai jellemzőik élesen eltérnek a nem roma lakosságra jellemzőktől. A probléma aktuális komolyságát jelzi, hogy 2005-ben a Világbank és a Nyílt Társadalom Intézet kezdeményezésére megkezdődött a Roma Integráció Évtizede, amelynek keretében a résztvevő országok elkötelezték magukat, hogy csökkentik a roma és nem roma lakosság szociális és általános életkörülményei között meglévő szakadékot.

Mi lehet az oka, hogy egy történelmi idővel is mérhető probléma mind a mai napig megoldatlan maradt? A jelenséggel magával széleskörű szakirodalom foglalkozik, ám annak meglétét semmilyen elmélettel nem magyarázzák – véli Jelena Čvorović, aki több, mint tíz éve foglalkozik a szerbiai roma kisebbséggel.

Čvorović könyvében evolúciós perspektívában próbál magyarázatot keresni, amely tükrében az emberi életmenet úgy érthető meg a legjobban, ha figyelembe vesszük, hogy eleink esetében milyen viselkedés növelte leginkább a relatív reprodukciós sikert. Elfogadja Rushton azon vitatott elméletét, amely szerint az életmenet stratégiák r/K kontinuum az emberi fajra is kivetíthető. Az r stratégia központi eleme a magas fertilitás, aminek hátulütője, hogy az utódgondozásba kisebb energia investálható, míg a K stratégia az utódgondozásba történő nagyobb befektetés érdekében az utódszám redukálásában hoz áldozatot. Ezzel a demográfiai munkákból ismert népességjelzők, praktikusán mintegy biológiai életmenet jellemzőkké válnak, amelyek sikeres adaptációhoz vezettek a múltban. Többváltozós matematikai statisztikai módszerekkel hasonlítja össze a szerbiai nem roma, roma és bosnyák minták olyan jellemzőit, mint az első gyermek születési ideje, az átlagos gyermekszám családonként és a gyermek mortalitási ráta. A szignifikáns eltérések magyarázatához elengedhetetlen a kulturális különbségek figyelembe vétele, amelyek tulajdonképpen a múltbeli sikeres stratégiák eredménye. Čvorović korábbi munkáiban sokat foglalkozott a szerb romák etnográfiai vizsgálatával is, így jelen eredményeinek interpretációja hitelesnek tekinthető. A kulturális hatások közül kiemelten kezeli az ortodox keresztény és iszlám vallási hagyományok hatását a roma népességre. Szignifikáns összefüggést talált a vallási hovatartozás és családszerkezet felépítése, ill. a reprodukciós szokások között a romák körében is.

A szerző külön fejezetekben foglalkozik a romák egészségügyi helyzetével, oktatásával és hozzá kapcsolódóan az intelligenciahányaddal. Ez utóbbi negatív korrelációját a reprodukciós sikerrel diszgenikus fertilitásnak nevezzük, ami már több európai országban igazolást nyert, statisztikailag igazolva a szerbiai roma népességre is igaznak bizonyult. E jelenség változatlan demográfiai jelzők mellett következtetni enged arra, hogy az iskolázottság foka a roma fiatalok következő generációiban is alacsony szinten maradhat.

A könyv végső konklúziója, hogy a demográfiai különbségek evolúciós értelmezése önmagában nem biztosít megoldást a társadalmi szakadék csökkentésére, csupán a probléma megközelítésének egy másik lehetőségét nyújtja. Ebben az alternatívában a gazdasági növekedés önmagában nem elégséges feltétel a roma integráció megoldásához. Több szerbiai roma értelmiségi és aktivista is azt az álláspontot képviseli, hogy a romák válaszához értek annak tekintetében, hogy fent kívánják-e tartani a tradicionális életvitelüket, ezzel együtt az önkéntes szegregációt is vagy ennek feladásával maguk is segítik szocio-ökonómiai státuszuk előmenetelét.

Szeniczey Tamás

TARTALOM – CONTENTS

Eredeti közlemények – Original papers

KÖHLER K.: A Starčevo kultúra embertani leletei Alsónyék-Bátaszék lelőhelyről – <i>Anthropological examination of the Starčevo culture graves excavated at the site of Alsónyék-Bátaszék</i>	3
ZOFFMANN K. ZS.: A Rákóczifalva–Bivaly-tó, Bagi föld I. lelőhelyen feltárt rézkori temető embertani adatai – <i>Anthropological data of the Copper age cemetery at Rákóczifalva–Bivaly-tó, Bagi föld I</i>	27
SZÚCS L., JÁNOS I., MOLNÁR M., SZATHMÁRY L.: Magyarország egy mikrorégiójának (Észak-Hajdúság) népességfejlődése a 10–13. században – Kraniometriai elemzés – <i>Population development in a microregion (Northern Hajdúság) of Hungary in the 10th–13th century – A craniometric analysis</i>	43
NÉMETH CS. E., BERNERT ZS., GALLINA ZS., VARGA M., PAP I., HAJDU T.: Kaposvár 61-es út 2. lelőhely Árpád-kori embertani anyagának paleopatológiai vizsgálata – <i>Palaopathological investigation of an Árpadian Age series from Kaposvár road 61, Site 2</i>	61
VÁRADI O. A., HORVÁTH O., MARCSIK A., MOLNÁR E., PÁLFI Gy., BERECKZI ZS.: Különleges formájú jelképes trepanációk a Dél-Alföldről – <i>Symbolic trephinations of unusual shape from the Southern Great Plain</i>	91
TIHANYI B., RÉVÉSZ L., BERTHON, W., DUTOUR, O., MOLNÁR E., PÁLFI GY.: Aktivitás okozta csontelváltozások: a honfoglalás kori íjászsírok problémakörének újabb megközelítése – <i>Activity-related skeletal changes: a new approach to the problem of the Hungarian Conquest Period archer-graves</i>	105
UTCZÁS K., ZSÁKAI A., MUZSNAI Á., FEHÉR V. P., BODZSÁR É.: Radiológiai és ultrahangos módszerrel végzett csontéletkor-bebecslések összehasonlító elemzése 7–17 éveseknél – <i>Radiological and ultrasonic bone age estimation in children aged between 7–17 years</i>	129
ZSÁKAI A., UTCZÁS K., FEHÉR V. P., BIRI B., BODZSÁR É.: A női nemi hormonok koncentrációja és a testzsírosság változókorú nőknél – <i>The relationship between sex hormonal levels and body fatness in relation to reproductive ageing in women</i>	139
PhD tézisek – PhD theses	
MASSON, M.: Újkőkori népességek csonttani leletei a Dél-Alföldről – A makroszkópos megfigyelések alkalmazási lehetőségei történeti népességek demográfiai és patológiai vizsgálata során – <i>The osteological evidence of Neolithic populations from the Southern Great Plain of Hungary – An insight into the potential of macroscopic observations for the demographic and pathological analyses of past populations</i>	153

PINTÉR Z.: Antropometriai paraméterek diagnosztikus hatékonysága az elhízás, különös tekintettel a zsigeri zsírfelhalmozódás és bizonyos kardiovaszkuláris rizikótényezők tükrében – <i>Diagnostic efficiency of anthropometric parameters in the detection of obesity, with special regard to visceral adiposity and certain cardiovascular risk factors</i>	163
Megemlékezések – Commemorations	
FARKAS L. GY.: Józsa László (1935–2014)	167
FARKAS L. GY.: Trogmayer Ottó (1934–2015)	177
FARKAS L. GY.: Megemlékezés Balogh Béla születésének 125. évfordulóján – <i>Commemoration on dr Béla Balogh</i>	179
Hírek – News	181
Könyvismertetés – Book Review	185

